

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI**

**NIZOMIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

Gazlamalar materialshunosligi

O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60112300 – Texnologik talim

Fan/modul kodi GM106		O'quv yili 2023-2024	Semestr 2	ECTS-Kreditlar 4	
Fan/modul turi majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Gazlamalar materialshunosligi		60	60	120
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga tikuv buyumlari materialshunoslik bo'yicha gazlamalar, trikotaj, galantereya va bezak materiallari, tikuv jihozlari, tikuv mashinalarining asosiy turlari haqida nazariy bilimlar berish va ulardan amaliyotda to'g'ri foydalanish yo'l – yo'riqlarini o'rganishdan iborat. Fanning vazifasi - talabalarda materialshunoslik faniga oid nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar va malakalarni shakllantirish orqali fanning ijtimoiy iqtisodiy xususiyatlarini o'rgatishdan iborat berish. II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: I-modul Matolar tarixi. 1- mavzu Gazlamalarning kelib chiqish tarixi Matolardaghi milliy naksh turlari. Gazlamalarda ishlatiladigan tolalarning asosiy turlari. Birinchi tajribalar va mato namunalarini tayinlash 2-mavzu. Matolarning tasnifi va assortimenti Matolar tolaning tarkibi, ishlab chiqarish usuli, pardoqlash va bo'yash usuli bo'yicha tasniflanishi. II-modul. Matolarni bo'yash. 3-mavzu. Bo'yoq turlari. Matolarni bo'yash. Bo'yoq haqida asosiy ma'lumotlar. Bo'yoq turlari. Bo'yoqlarning tasnifi va ularning ma'nosi. Bo'yash usullari. 4-mavzu. Gazlamalarni bo'yashda o'simliklardan foydalanish Matolarni bo'yashda ishlatiladigan o'simliklar haqida ma'lumot. Qadimdan matolarni bo'yash uchun ishlatiladigan tabiiy mahsulotlar. III-modul. Material xossalari 5-mavzu. Gazlamalarni tolali tarkibini aniqlash. Gazlama ishlab chiqarishda tolalarning ahamiyati. Tolalar haqida				

ma'lumot. Gazlamalarning tarkibini aniqlash usullari, Tolalarning maxsulot sifatiga ta'siri, ahamiyati.

6-mavzu. To'qimachilik iplarining xususiyatlari ba tikuv iplari.

Tikuv sanoatida ishlatiladigan iplar turlari va ularning xossalari. Matolarda iplarni silshishi haqida ma'lumot. Siljishni ahamiyati. Maxsulot sifatiga ta'siri.

7-mavzu. Gazlamalarni to'qilishini tahlil qilish.

Gazlamalarni to'qilish turlari. Oddiy, mayda gulli, murakkab, jakkard va boshqa turlari. Maxsulot sifatiga, ko'rinishiga va xossalariga ta'siri.

IV-modul Mahsulotlarni xossalari.

8-mavzu. Mahsulotlarni fizik hossalari.

Gazlamalarni fizik, geometrik, mexanik hossalari. Gazlamalarning fizikaviy xossalari: gigroskopiklik, havo va bug' o'tkazish qobiliyati. Sobsiya va ularni turlari. Geometrik xossalar: uzunligi, eni, vazni. Mexanik xossalari: cho'zilishga chidamliligi, ishqalanishga chidamliligi, draplanuvchanligi.

9-mavzu Materiallarning egilish xususiyatlarini aniqlash

Ajinlar, eskirish, drape, pilling va materiallarning xususiyatlari bo'yicha boshqa ko'rsatkichlar

10-mavzu Yangi turdagi matolar. Nanotexnologiyalar asosida yaratilgan yangi turdagi matolar va ularning xossalari

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Noto'qima mahsulotlar assortimentini va ularning turlari
2. Iplar ularning turlari, ishlatilishi
3. Gazlamalarda uchraydigan nuqsonlarni topish.
4. Bolalar matolari uchun naqsh yaratish
5. Gazlamalar kirishini aniqlash
6. Tabiiy baglar yordamida matoni bo'yash
7. Gullarni matoga tushurishni o'rganish
8. Galanteriya mahsulotlardan bezak mahsulotini tayyorlash
9. Matolarda milliy naqsh turlarini chizish-IKAT
10. Matoga naqsh chizish uchun eskizlar
11. Trikotaj methoda halyalar soni aniqlash
12. Shoyi, jun gazlamalar assortimentini o'rganish
13. Ip, zig'ir gazlamalar assortimentini o'rganish
14. Gazlamalarni o'rilishlarini aniqlash
15. Yangi matolar assortimentining xossalarini aniqlash

IV. Laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Laboratoriya mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi

1. Tabiiy tolalarni mikroskop ostida tuzilishini ko'rish va chizish

	2.Kimiyaviy to'lalarni mikroskop ostida tuzilishni ko'rish va chizish 3.Tolalarni yonish qobiliyati va qoldiqlari aniqlash 4.G'azlama namunalarda tola tarkibini aniqlash 5. Trikotaj mathoda halkalar soni aniqlash V. Kurs ishlarini rejalashtirilmagan VI. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar. Talaba mustaqil ta'limni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlari hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi. - darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari hamda mavzularini o'rganish; - tarqatma materiallar ma'ruzalar qismini o'zlashtirish; - maxsus adabiyotlar bo'yicha mavzular ustida ishlash; - talabaning o'quv, ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari va mavzularini chuqur o'rganish; - faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari; - masofaviy ta'lim. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Sanoatda ishlatiladigan yangi tolalar assortimenti va xossalari 2. Sanoatda ishlatiladigan yangi gazlamalar assortimenti va xossalari 3. Noto'qima, mahsulotlarning assortimenti va ishlatilishi. 4. Trikotaj mahsulotlarning assortimenti va ishlatilishi 6. O'zbekiston xom-ashyosi bazasi va sanoatda ishlatilishi. 7. Tikuvchilikda ishlatiladigan yangi mahsulot turlari 8 Yangi galanteriya mahsulotlarining assortimenti va sanoatda ishlatilishi, ahamiyati 9. Chiqindilar assortimenti va ishlatilishi. 10. Matolardaghi milliy naqsh turlar
3.	VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) • Gazlamalar materialshunosligi fani hozirgi zamon talablarni ilmiy asoslarini tashkil etib, kiyim dizayni qonunlari asosida atrofimizda sodir bo'layotgan moda talablarni bilishi kerak haqida tasavvurga ega bo'lishi; (bilim) • Gazlamalar materialshunosligi nazariy asoslariga, qonun-qoidalariga tayangan holda kostyum dizayni masalalarni yechish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak nazariy asoslariga, qonun-qoidalariga tayangan holda kostyum dizayni masalalarni yechish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak • Gazlamalar materialshunosligi qonun-qoidalariga tayangan holda mustaqil ravishda fikrlash, muammolarni yechish gipotezalarini ilgari surish, ularni tahlil qilish va egallagan bilimlarni qaysi joylarda, qay tarzda qo'llash qonuniyatlari haqida malakalarga ega bo'lishi kerak.
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruza;

	• keys-stadi; • individual loyihalar; • taqdimotlar qilish; • guruhlarda ishlash; • jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish; • “BBB”, “Tarozi”, “SWOT-tahlil”, “Sinkveyn”, “FSMU”, o‘yin, musobaqa.
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1 X.Исматуллаева, А.Абдуллаева, М.Исматуллаева Махсус материалшунослик Ўқув қўлланма Т.: “Иқтисод-молия”, 2007. 2 Т.А.Очилов, У.М.Матмусаев, М.Қ.Кулматов Тўқимачилик материалларини синаш Қўлланма Т.: “Ўзбекистон”, 2004. 3 Е.Ш.Алимбаев Тўқима тузилиши назарияси Дарслик Т.: “Алоқачи”, 4 М.Абдувоҳидов, Х.Ахмедходжоев То‘қимачилик материалларини о‘rash nazariyasi Darslik Т.: “Voriz”2010 Qo‘shimcha adabiyotlar: 5. Sh.Mirziyoyev Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent –“O‘zbekiston” -2016.56 b. 6. Sh.Mirziyoyev Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent –“O‘zbekiston” -2016.488 b. 7. Sh.Mirziyoyev Qonun ustuvorligi va inson manfaatleri ta‘minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi.Toshkent“O‘zbekiston”-2016 488b. 8. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Yangi O‘zbekiston strategiyasi.- Toshkent, 2021. -458 b. 9. Основные виды текстильных волокон : справ. / сост. Г.Е. Кричевский. М., 2002. 10. Шустов, Ю.С. Основы текстильного материаловедения / Ю.С. Шустов. М., 2007. 11. Нетканые текстильные полотна / Под ред. Е. Бершева. М., 1987 12. Ochilov T.A., Abbasova N.G., Abdullina F.J., Abdulniyozov Q.I.. Gazlamashunoslik. « O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi» Davlat ilmiy nashriyoti. T.: 2011 (155-159-betlar) 13.Abbasova N.G., Ahmedov B.B., Mahkamova SH.M., Ochilov T.A.. Yengil sanoat mahsulotlari materialshunosligi. T.: “aloqachi”-2006 (217-223-betlar) 14.Калмыкова Е.А., Лобацкая О.В., Матереаловедение швейного производство. Минск 2011. (375-388- стр) Axborot manbalari 1. www.tdpu.uz

	2. www.pedagog.uz 3. www.edu.uz 4. www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK) 5. www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta’lim resurslari portali
7.	Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “_____” _____dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun mas’ullar va dastur mualliflari: X.Z. Ismatullaeva– TDPU, Professional ta’lim metodikasi kafedrası t.f.n., dosenti
9.	Taqrizchilar: S.Hamrayeva -TTESI “To‘qimachilik materialshunosligi” kafedrası professori

